

REFERENCES

1. *Abdulov R.M.* Organizatsiya vneaudytornoj vospitatelnoj raboty so studentami (negosudarstvennoye vyssheye uchebnoye zavedeniye) : ucheb.-metod. posob. / R.M. Abdulov. — Pavlograd : ZPIEU, 2003 — 137 p.
2. *Bocharova V.G.* Professionalnaya sotsialnaya rabota : lichnostno orientirovannyi podkhod : [monogr.] / V.H. Bocharova. — M. : Institut pedagogiki sotsialnoj raboty RAO, 1999. — 184 p.
3. *Vainola R.Kh.* Pedagogicheskiye zasady osobystisnogo rozvytku maibutnogo sotsialnogo pedahoha v protsesi profesiynoi pidhotovky : dys. ... doktora ped. nauk : 13.00.04 / R. Kh. Vainola. — Kyiv, 2009. — 542 p.
4. *Kovchyna I. M.* Teoriia ta praktyka pidhotovky maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do sotsialno-pravovoi diialnosti: avtoref. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ped. nauk : spets. 13.00.04 «Teoriia ta metodyka profesiynoi osvity» / I.M. Kovchyna. — K., 2007. — 42 p.
5. *Lesina T.M.* Sotsialno-pedahohichni umovy stymulivannia maibutnykh sotsialnykh pedahohiv do animatsiinoj diialnosti: avtoref. dys. ... kandydata ped. nauk. 13.00.05 / T.M. Lesina. — Luhans'k, 2009. — 20 p.
6. *Maksymovska N.A.* Animatsiia v sferi dozvillia yak napriam sotsialno-pedahohichnoi diialnosti / N.A. Maksymovska // Sotsialna pedahohika : teoriia ta praktyka. — 2011. — № 1. — P. 22.
7. *Mishchuk L.I.* Teoretyko-metodychni osnovy profesiynoi pidhotovky sotsialnogo pedahoha u zakladakh vyshchoj osvity : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05 / L.I. Mishchuk. — Zaporizhzhya, 1997. — 358 p.
8. *Polishchuk V.A.* Teoriia i metodyka profesiynoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv v umovakh nepererвної osvity : monohrafiia / V.A. Polishchuk ; za red. N.H. Nychkalo. — Ternopil : TNPU, 2006. — 424 p.
9. *Polisadova M.N.* Podhotovka budushcheho sotsialnogo pedagoga k deyatelnosti po profilaktike narkomanii sredi trudnovospituemykh podrostkov : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / M.N. Polisadova. — M., 2004. — 181 p.
10. *Sidorov V.N.* Profesionalnaya deyatelnost sotsialnogo rabotnika : rolevoy podkhod : [ucheb. posob.] / V.N. Sidorov-Vinnitsa : "Globuss-press", 2006. — 408 p.
11. *Falynska Z.Z.* Praktychna pidhotovka maybutnogo sotsialnykh pedahohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh : dys. kand. ped. nauk : 13.00.04 / Z.Z. Falynska. — Lviv, 2006. — 171 p.
12. *Kharchenko S. Ya.* Didakticheskiye osnovy podgotovki studentov k sotsyal'no-pedagogicheskoy deyatelnosti : navch. posib. / S. Ya. Kharchenko. — Luhansk : Al'ma-mater, 1999. — 138 p.
13. *Shulga I.I.* Opyt pedagogicheskoy animatsii v praktike sotsialnogo vospitaniya za rubezhom / Y.Y. Shulga // Sotsialnaya pedagogika. — 2008. — № 4. — P. 90–93.

Прийнято до друку — кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Терентьєва

УДК 37.013.8

Л.М. Дубчак,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Інституту кримінально-виконавчої служби,
кандидат філологічних наук

РОЗВИТОК ФАХОВОЇ ОСВІТИ ЗА НАПРЯМКОМ «РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ» У ПОЛЬЩІ

Дубчак Л.М.,

РОЗВИТОК ФАХОВОЇ ОСВІТИ ЗА НАПРЯМКОМ «РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ» У ПОЛЬЩІ

У статті висвітлено процес розвитку фахової освіти для пенітенціарної системи за напрямком «Ресоціалізація» у Польщі. Проаналізована роль польського педагога, психолога Марії Гжегожевської у виділенні окремої самостійної галузі у спеціальній педагогіці «ресоціалізаційна педагогіка» та заснування першого навчально-наукового закладу Польського інституту спеціальної педагогіки у Варшаві (Польща). Підкреслена роль заснування Інституту спеціальної педагогіки та ресоціалізації Відділу прикладних суспільних наук і ресоціалізації Варшавського університету (1972 р.) у набутті самостійного інституційного значення ресоціалізаційної педагогіки. У статті охарактеризовані: структура вищого навчального закладу (кафедри, відділи); актуальні освітні напрямки, за якими здійснюється надання вищої фахової освіти для пенітенціарної служби; перспективи працевлаштування випускників навчального закладу різних освітніх ступенів (бакалавр та магістр); особливості набутих знань та навичок випускників за напрямком «ресоціалізація».

Ключові слова спеціальна педагогіка, ресоціалізаційна педагогіка, ресоціалізація, пенітенціарна політика, пенітенціарна система, фахова освіта.

Dubchak L.M.,

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL EDUCATION IN "RESOCIALIZATION" APPROACH IN POLAND

The article highlights development of professional education for the penitentiary system in "Resocialization" approach in Poland. It analyzes the role of the Polish pedagogue and psychologist Maria Grzegorzewska in distinguishing separate independent branch in special education "resocialization pedagogy" and establishment of the first educational and scientific institution of the Polish Institute of Special Pedagogy in Warsaw (Poland). It outlines the role of establishment of the Institute of Special Education and Resocialization of the Department of Applied Social Sciences and Resocialization of Warsaw University (1972) in becoming independent institutional significance of resocialization pedagogy. It characterizes structure of higher education institutions (departments, divisions), current educational approaches on which the provision of higher professional education for the penitentiary service is realized, the employment prospects of graduates with different educational degrees (bachelor and master) and peculiarities of acquired knowledge and skills of graduates in "resocialization" approach.

Key words: special pedagogy, resocialization pedagogy, resocialization, penitentiary policy, penitentiary system, professional education.

Дубчак Л.Н.,

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ ЗА НАПРАВЛЕНИЕМ «РЕСОЦИАЛИЗАЦИЯ» В ПОЛЬШЕ

В статье отражен процесс развития специального образования для пенитенциарной системы за направлением «ресоциализация» в Польше. Проанализирована роль польского педагога, психолога Марии Гжегожевской в выделении отдельной самостоятельной отрасли в специальной педагогике «ресоциализационная педагогика» и основании первого учебно-научного заведения Польского института специальной педагогики в Варшаве (Польша). Подчеркнута роль основания Института специальной педагогики и ресоциализации Отдела прикладных общественных наук и ресоциализации Варшавского университета (1972 г.) в приобретении самостоятельного институционального значения ресоциализационной педагогики. В статье охарактеризованы: структура высшего учебного заведения (кафедры, отделы); актуальные образовательные направления, по которым осуществляется предоставление высшего профессионального образования для пенитенциарной службы; перспективы трудоустройства выпускников учебного заведения разных образовательных ступеней (бакалавр и магистр); особенности приобретенных знаний и навыков выпускников по направлению «ресоциализация».

Ключевые слова: специальная педагогика, ресоциализационная педагогика, ресоциализация, пенитенциарная политика, пенитенциарная система, специальное образование.

Перед сучасною Державною пенітенціарною службою України стоїть задача створення ефективної системи виховного впливу на соціально дезадаптованих членів суспільства, котрі потрапляють у відповідні виправні заклади. Значного впливу на формування концепції фахової підготовки спеціалістів для роботи в пенітенціарних закладах здійснює сучасна європейська пенітенціарна практика, яка керується вищими правовими, демократичними цінностями.

У сучасній українській пенітенціарній науці відчутний дефіцит фундаментальних досліджень у цій галузі. Це викликано особливим спрямуванням пенітенціарної політики України, що продовжується до сьогоднішнього дня, оскільки її концептуальна визначеність окреслена лише юридичною проблематикою. Це проявляється у тому, що в абсолютній більшості фахова підготовка функціонерів пенітенціарної служби в Україні окреслюється лише юридичною спеціальністю.

Натомість зовсім інша пенітенціарна політика проводиться в Західній Європі, до прикладу в Польщі. Спеціальні заклади пенітенціарної

системи розглядаються як виховні заклади, основну роль у яких відіграють фахівці в особливій галузі спеціальної педагогіки — ресоціалізаційній педагогіці. На сьогоднішній день ця галузь є достатньо розвинута у Польщі. Тут сформовані цілі наукові школи, які опираються на серйозний досвід і значні наукові доробки авторитетної плеяди фахівців у цій галузі. У статті автор звернулася до досліджень видатного фахівця в галузі спеціальної педагогіки Марії Гжегожевської. Автор намагалася дослідити історичну хроніку становлення та розвитку фахової освіти у галузі ресоціалізації та ресоціалізаційної педагогіки.

Основна мета наукової статті полягає у вивченні польського досвіду організації фахової освіти при підготовці спеціалістів у галузі «Ресоціалізація». Завданням статті є аналіз етапів набуття самостійного інституційного значення ресоціалізаційної педагогіки, особливостей організації сучасної системи фахової освіти за напрямком «Ресоціалізація», професійних перспектив випускників навчальних закладів за різними ступенями освіти (бакалавр та магістр) за спеціальністю «Ресоціалізація», особливостей

знань та навичок випускників за спеціальністю «Ресоціалізація». Основними методами дослідження є: історичний, компаративістський (порівняльний), логічний, системний.

Початком нового вектору розвитку пенітенціарної політики у Польщі можна вважати розвиток педагогічної науки, а саме окремої її галузі — спеціальної педагогіки, у рамках якої виокремлюється і здобуває інституційну самостійність ресоціалізаційна педагогіка.

Зародження ресоціалізаційної педагогіки у Польщі розпочалося у міжвоєнний період ХХ ст. в умовах розвитку спеціальної педагогіки та закріплення за нею самостійного інституційного статусу. Саме у 1922 році, за ініціативи видатного польського педагога, професора Марії Гжегожевської, яка і очолювала його у якості директора аж до своєї смерті у 1967 році, був організований Державний інститут спеціальної педагогіки (нині це Академія спеціальної педагогіки імені М. Гжегожевської).

Організація нового навчально-наукового закладу була продиктована концепцією розвитку спеціальної педагогіки, яку розробила професор М. Гжегожевська у своїх наукових працях («Психологія сліпого» (1930), «Листи до молодого вчителя», «Педагогіка лікувальна. Збірник докладів», «Глухонімі», «Педагогіка спеціальна» (1964))

Зокрема, у праці «Спеціальна педагогіка» [2] дослідниця обґрунтувала предмет і методи спеціальної педагогіки, де звернула увагу на те, що дана галузь знань застосовується до специфічного середовища, де розробляються відповідні методи роботи з «особливими» соціальними суб'єктами, що й відрізняє її від загальної педагогіки. Такими особливими категоріями людей є фізично-, психічно- і соціально-дезадаптовані (неповносправні) особи.

Крім того, М. Гжегожевська звернула увагу на те, що і серед неповносправних є різні категорії, котрі потребують ще більш спеціалізованих методів роботи з ними. У зв'язку з чим науковець здійснила класифікацію галузей спеціальної педагогіки, серед яких виділила наступні:

— олігофренопедагогіка (спеціальна педагогіка, яка займається проблемами розумової неповносправності);

— сурдопедагогіка (спеціальна педагогіка, яка займається особами, котрі позбавлені частково або повністю слуху);

— тифлопедагогіка (спеціальна педагогіка, котра займається особами, котрі втратили зір);

— терапевтична педагогіка (іншими словами «лікувальна») (займається тяжкохворими);

— ресоціалізаційна педагогіка (спеціальна педагогіка, яка займається соціально-неприсосованими особами).

Таким чином, вперше у педагогічній науці звернули увагу на соціально неприсосованих

(соціально дезадаптованих) осіб, які стали у майбутньому об'єктом інтересу ресоціалізаційної педагогіки як самостійної галузі знань.

В організації Польського інституту спеціальної педагогіки, скерованого на дослідження у галузі спеціальної педагогіки, Марія Гжегожевська показала необхідність поєднання педагогічної теорії з практичною роботою і своїм обов'язком як педагога вбачала звернення педагогічної науки до всіх без винятку соціальних суб'єктів, у тому числі і соціально дезадаптованих. Основним гаслом її активної діяльності як науковця та педагога стали слова: «Немає каліки — є людина».

Перед Інститутом спеціальної педагогіки на етапах його становлення стояла задача фахової підготовки вчителів до роботи з особливою категорією соціальних суб'єктів — неповносправними, а також проведення наукових досліджень у цій галузі з правом реалізації їх результатів у своїй педагогічній практиці. Організація Інституту спеціальної педагогіки — це вже був великий крок у започаткуванні професійного підходу до роботи з неповносправними особами та, відповідно, в організації освіти для підготовки фахівців у галузі спеціальної педагогіки.

Успіхи у розвитку спеціальної педагогіки на науковій та освітній ниві спостерігалися аж до 1939 року. Це відбувалося у контексті загальної державної політики, яка розпочалася з часів набуття незалежності Річчю Посполитою. Особливим кроком у розвитку спеціальної освіти стала загальна реформа освіти, започаткована міністром Янушом Єнджеєвичем з 1931 року, результатом діяльності якого стало прийняття Закону про освіту від 11 березня 1932 року та Постанови про приватні школи та реформу вищої освіти від 15 березня 1932 року, які відкривали нові перспективи розвитку освіти, у тому числі для тих, хто особливо її потребував — неповносправних.

Однак не всі проблеми професійної підготовки фахівців у даній педагогічній сфері у довоєнний період були вирішені. У польській державі залишалося близько 90 тисяч дітей, котрі не мали доступу до шкіл, не мали перспективи для здобуття професії і, відповідно, не були підготовлені до самостійного життя.

Та Польщу чекали ще складніші часи. У 1939–1945 роках у часи гітлерівської окупації фашисти взяли курс на примусове зменшення кількості неповносправних через нелюдські жорстокі заходи: репресії, стерилізацію та ін. Відповідно, навіть мови не могло йти про організацію спеціальних закладів для неповносправних та підготовку фахівців для роботи з останніми. Відбувся обернений процес — спеціальні школи для неповносправних закривалися та знищувалися. Про жодну підготовку фахівців для роботи з неповносправними не йшлося.

Позитивні зрушення у розвитку спеціальної фахової освіти та науки «спеціальної педагогіки» почалися лише після другої світової війни. Так стала відновлюватися державна політика підтримки недієздатних. Знову відродилися наукові дослідження щодо дослідження проблем неповносправних, поверталися у шкільну освіту спеціальні навчальні заклади для роботи з недієздатними, де впроваджувалися наукові методики спеціальної педагогіки. Вже у 1945 році Міністерство освіти Республіки Польща видало Інструкцію в справі організації 1945/1946 шкільного року щодо надання освіти у спеціальних навчальних закладах, де були визначені основні засади функціонування спеціальних шкіл та умови праці вчителів, запропоновані програми і методи навчання. У зазначеному документі також була визначена фахова кваліфікація вчителів, які працюють у спеціальних школах.

Значним кроком у розвитку фахової освіти стала організація у 1946 році Центральної секції спеціальної освіти у Варшаві, членами якої стали Марія Гжегожевська, Леокадія Фридриховська, Вацлав Тулодзецкі, Генрик Рил, Антоні Єдрашко.

Основними постулатами діяльності Центральної секції спеціальної освіти стали:

- удосконалення якості роботи спеціальних педагогів;
- поліпшення соціального забезпечення спеціальних педагогів;
- розробка спеціальних навчальних програм для спеціальної освіти;
- впровадження правових норм в організацію навчання людей з обмеженими розумовими можливостями;
- запровадження інформаційної діяльності для спеціальної освіти.

Деяка відлига у розвитку фахової підготовки зі спеціальної підготовки у післявоєнний період змінилася у 1951–1956 роках на чергову кризу, що була зумовлена сталінською агресією. Почалися нові несприятливі часи у розвитку спеціальної педагогіки. У 1951 році Центральну секцію спеціальної освіти було виключено із Союзу польських вчителів. Фахівцям у галузі спеціальної педагогіки було відмовлено у професійній діяльності у відповідних освітніх структурах. Від роботи була відсторонена і професор Марія Гжегожевська.

У результаті такої нищівної агресивної політики престалінської влади у Польщі у 1951 році Державний інститут спеціальної педагогіки деградував до рангу Студій спеціальної педагогіки, основним функціональним призначенням яких стало надання виключно педагогічної освіти. Крім того, оскільки ця професія не мала популярності, то абітурієнтів була невелика кількість, тому зараховували до студій всіх, хто проявляв хоча б якийсь інтерес. Така державна політика нівелювала значення попередніх наукових

досягнень, коли стали забороняти застосовувати наукові методики у наданні освіти у спеціальних школах. В цілому це був час застою у наукових дослідженнях щодо роботи з неповносправними та їх родинами.

Нова хвиля відродження наукового і освітнього статусу спеціальної педагогіки відбулася у 1956–1973 роках. Прогресивна державна політика цих часів підкреслювала особливу роль підготовки фахівців у галузі спеціальної педагогіки. Так вже у 1956 році Польському інституту спеціальної педагогіки було повернено назву і статус навчального закладу. Фахова освіта тут надавалася протягом двох років. А у 1958 році Державний інститут спеціальної педагогіки перестав мати монополію на надання освіти за напрямом «спеціальна педагогіка». У цей час була організована перша кафедра спеціальної педагогіки у Відділенні педагогіки Варшавського університету, керівником якої стала Марія Гжегожевська. Надання освіти за напрямом «спеціальна педагогіка» було також запроваджено в університетах інших міст Польщі: Гданському, Шльонському, Ягеллонському, Марії Склодовської-Кюрі — у Любліні, Вроцлавським, Адама Міцкевича — в Познані та у декількох спеціальних педагогічних школах. Проте надання освіти за всіма напрямками спеціальної педагогіки відбувалося лише у Державному інституті спеціальної педагогіки.

У цьому ж 1958 році засідання Комітету з питань освіти і науки було присвячене виключно проблемам освіти неповносправних осіб. Підставою для дискусії стала доповідь директора Департаменту виховних закладів і спеціального шкільництва Отто Ліпковського. Результатом державного інтересу до проблем неповносправних у ці роки став виданий у 1961 році закон про розвиток освіти, де підтверджувалося право всіх без виключення до науки і освіти, у тому числі і неповносправних.

Державний інститут спеціальної педагогіки, організований Марією Гжегожевською, пройшов складний шлях розвитку на науковій та навчальній ниві. У 1970 році він вже був переорієнтований у самостійний заклад науково-дидактичного типу, який набув статусу професійного навчального закладу. З цього ж року був запроваджений трирічний курс навчання, а з 1973 року в Інституті була започаткована магістерська програма підготовки фахівців.

У Державному інституті спеціальної педагогіки функціонували два відділи: реабілітації (олігофренопедагогіка, сурдопедагогіка) і ресоціалізації (ресоціалізація неповнолітніх і суспільна профілактика), що засвідчує особливу увагу до проблеми підготовки фахівців для роботи з соціально неповносправними.

Через 6 років, у 1976 р., вже як Вища школа спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської,

навчальний заклад став академічним навчальним закладом магістерського рівня. А на початку 80-х років у навчально-науковому закладі для отримання освіти за напрямком «спеціальна педагогіка» було запроваджено п'ятирічне навчання і відкриті нові освітні напрямки. У 2000 році Вища школа спеціальної педагогіки імені М. Гжегожевської отримала назву Академії Спеціальної педагогіки імені М. Гжегожевської.

Важливим етапом в отриманні самостійного інституційного статусу ресоціалізаційної педагогіки як окремої галузі спеціальної педагогіки стало запровадження ще у 50-х роках при згаданому Польському інституті спеціальної педагогіки у Варшаві ґрунтовних досліджень галузі ресоціалізаційної педагогіки. Залучення до наукових досліджень видатних науковців у галузі спеціальної педагогіки та створення авторитетної наукової школи ресоціалізації визначило новітні шляхи розвитку вищої освіти у цій галузі.

Результатом останнього стало створення у 1972 році Інституту соціальної профілактики та ресоціалізації, який ввійшов до складу Варшавського університету. Видатними викладачами новоствореного навчального закладу були Станіслав Єдлевські (педагог), Чеслав Чепув (педагог), які вважаються засновниками ресоціалізаційної педагогіки, а також Станіслав Валчак (юрист), Адам Подгурецькі (юрист) та інші.

На сьогоднішній день Інститут спеціальної педагогіки та ресоціалізації Відділу прикладних суспільних наук і ресоціалізації Варшавського університету — це потужний спеціалізований науковий та навчальний заклад професійної підготовки спеціалістів для пенітенціарної служби, вчені-науковці якого проводять наукові дослідження у галузі ресоціалізаційної педагогіки, соціології, психології, кримінології, пенології і суспільної інтеграції. У навчальному закладі працюють 16 докторів ґаблітованих та 25 докторів наук.

Науковці навчально-наукового закладу працюють над розробками новітніх концепцій ресоціалізації і реалізацією їх у педагогічній практиці. Результатом їх наполегливої праці став надзвичайно багатий науковий доробок, у якому можна виділити навчальні підручники та посібники, монографії тощо. В інституті започатковане видавництво періодичного фахового збірника «Атлас злочинності у Польщі».

На сьогодні Інститут спеціальної педагогіки та ресоціалізації має розвинену структуру, яка включає кафедри кримінології і кримінальної політики, соціології та соціальної педагогіки, а також спеціальні установи — ресоціалізаційної педагогіки, права і пенітенціарної політики, правних і суспільних інтегральнокультурних досліджень, психології девіації, соціології суспільних змін, теорії і методик соціальної роботи.

Система надання освіти у галузі ресоціалізації в Інституті спеціальної педагогіки та ресоціалізації включає наступні напрямки:

I. Суспільна профілактика і ресоціалізація.

II. Соціальна робота.

III. Політологія, суспільна профілактика і ресоціалізація.

Випускники напрямку «*Суспільна профілактика і ресоціалізація*» по закінченню навчального закладу отримують спеціальності:

- правно-кримінологічна;
- психосоціологія суспільних проблем;
- ресоціалізаційне виховання;
- міграція і культурна інтеграція (нова спеціалізація).

Навчання за напрямком «*Соціальна робота*» не передбачає поділу на спеціалізації.

Випускники напрямку «*Політологія, суспільна профілактика і ресоціалізація*» по закінченню навчального закладу отримують спеціальності:

- правно-кримінологічна;
- психосоціологія суспільних проблем;
- соціальна робота;
- ресоціалізаційне виховання.

Започаткування надання освіти за спеціальністю «Ресоціалізація» в Інституті спеціальної педагогіки та ресоціалізації Відділу прикладних суспільних наук і ресоціалізації Варшавського університету відкрило шлях для розвитку фахової освіти для пенітенціарної служби у Польщі. З 90-х років ХХ ст. за спеціальністю «Ресоціалізація» функціонують спеціальні навчально-наукові заклади по всій Польщі, зокрема у містах Кельце, Познань, Кошалін, Бялисток, Радом, Слупськ, Варшава, Ельблонг, Ольштин, Замощ, Бжег, Бидгощ, Вроцлав, Серадз, Пултуськ, Вонгровець, Тарнув, Клодзько, Пьотркув Трибунальські, Лодзь, Кошалін, Гдиня, Люблін, Шрода Велькопольська, Краків, Сосновець, Гожув-Велькопольські, Зелена Гура, Щецин, Ржешув, Валбжих та ін.

Отримання вищої освіти зі спеціальності «Ресоціалізація» надає можливість студентам засвоїти навички освітньої діяльності, які необхідні для роботи з дітьми, молоддю та дорослими з порушеною поведінкою з метою їх соціальної реабілітації в умовах перебування у спеціальних закладах Пенітенціарної служби протягом визначеного компетентними органами (судами, опікунськими радами тощо) терміну.

Таким чином, набуття самостійного інституційного значення спочатку спеціальної педагогіки, а згодом і ресоціалізаційної педагогіки поставило на суттєвий рівень значимості фахову освіту у цих галузях, еволюція яких пройшла ряд етапів. Зокрема, можна, відповідно, виділити окремо міжвоєнний період 1-ї половини ХХ століття, коли новостворений Польський інститут спеціальної педагогіки поставив на високий науковий

рівень дослідження у даній галузі та започаткував систему спеціальної освіти у підготовці фахівців для роботи з фізично-, психічно та соціально дезадаптованими соціальними суб'єктами, у чому особливу роль зіграла видатний польський педагог, професор Марія Гжегожевська. Наступний період кризи у системі освіти у роки гітлерівської окупації змінився великими позитивними зрушеннями у повоєнні часи, що сприяло розвитку як окремих галузей наукового знання спеціальної педагогіки і ресоціалізаційної педагогіки, так

і фахової освіти у цих галузях, де провідну роль відіграв Інститут спеціальної педагогіки та ресоціалізації Відділу прикладних суспільних наук і ресоціалізації Варшавського університету. На сьогоднішній день фахову освіту у галузі ресоціалізації можна отримати майже при всіх педагогічних вищих навчальних закладах Польщі, де відкриті окремі нарядки за спеціальністю «Ресоціалізація», що забезпечує підготовку фахівців із затребуваними професійними навичками та знаннями.

ДЖЕРЕЛА

1. *Grzegorzewska Maria*. Pedagogika specjalna. — Warszawa : Wyższa Szkoła Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 1968. — 130 p.
2. *Historyczne dyskursy nad pedagogiką specjalną* — w ujęciu pedagogicznym / pod red. nauk. Jacka J. Błeszyńskiego, Ditty Baczały i Józefa Binnebesela. — Łódź : Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej, 2008. — 360 p.
3. *Przedmiot, zakres i historia pedagogiki resocjalizacyjnej*. http://chomikuj.pl/sol432/Dokumenty/pedagogika+resocjalizacyjna/opracowania/Przedmiot*2c+zakres+i+historia+pedagogiki+resocjalizacyjnej,308512261.doc
4. *Wincenty Okoń, Wizerunki sławnych pedagogów polskich*, Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1993. — 393 p.

Прийнято до друку — кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Терентьєва

УДК 37.013-044.352

I.I. Sorokin,

здобувач кафедри управління навчальним закладом Міжрегіональної Академії управління персоналом

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ ГРУПИ РИЗИКУ

Sorokin I.I.,

ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ ГРУПИ РИЗИКУ

Стаття присвячена питанню формування толерантності у підлітків групи ризику. Автор розкриває структуру толерантності, яка включає наступні компоненти: когнітивний, емоційно-мотиваційний, діяльнісний. Автор акцентує увагу на міжособистісній толерантності, оскільки проблема стосунків з батьками і педагогами турбує підлітків, і вони не вважають, що існують шляхи до миру, взаємоповаги і злагоди. Автор приділяє увагу й іншим видам толерантності; розкриває толерантність і в історико-культурному розрізі, і з точки зору цінності для сучасної цивілізації.

Ключові слова: толерантність, підлітки групи ризику, компоненти толерантності, когнітивний компонент толерантності, емоційно-мотиваційний компонент толерантності, діяльнісний компонент толерантності.

Sorokin I.I.,

TOLERANCE DEVELOPMENT AMONG TEENAGERS IN RISK GROUP

The article deals with the problem of tolerance development among teenagers in risk group. The author presents the structure of tolerance, which includes the following components: cognitive, emotional and motivational, and activity-oriented. The author focuses on interpersonal tolerance because the problem of relations with parents and teachers worries teenagers and they do not believe that there are ways for peace, mutual respect and harmony. It is taken into account the other types of tolerance; examined tolerance according to historical and cultural way as well as according to the value for modern civilization.

Key words: tolerance, teenagers in risk group, tolerance components, cognitive component of tolerance, emotional and motivational component of tolerance, activity-oriented component of tolerance.